

НАЙ-ВАЖНО Е КЪДЕ ПРИНОСЪТ ТИ НА УЧЕН ЩЕ Е НАЙ-ГОЛЯМ

За завърналия се от Германия д-р Деян Радев трябва да има баланс между научната работа и преподаването

Текст Веселин Стойнев

С впечатляваща научна биография и след 12 години преподаване в Германия, икономистът д-р Деян Радев се връща у нас, за да стане асистент в Стопанския факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертацията, която защитава в университета „Гьоте“ във Франкфурт през 2013 г. – „Системен риск и заразяване в Европейския съюз“, печели наградата за най-добра дисертация на Deutsche Bundesbank, както и наградата Hochschulpreis на престижния Немски институт за капиталови пазари

към Deutsche Börse. В нея са разработени индекси за оценка на системния риск в еврозоната, които се използват от Европейската централна банка в периодичното издание European Systemic Risk Board's Risk Dashboard. Деян Радев е с биографията на типичен селфмейд меритократ. Роден е през 1983 г. в Лясковец. Баща му е шофьор, майка му – медицинска сестра. Няма братя и сестри. Започва да учи английски език с частни уроци от съвсем малък по настояване на майка си, защото в училище 4 часа седмично

са съвсем недостатъчни. Постъпва в природо-математическата гимназия „Васил Друев“ във Велико Търново, където вече часовете са 20, почти колкото в езикова гимназия, и я завършва с пълно отличие. После кандидатства икономика в Стопанския факултет на Софийския университет. През 2006 г. завършва бакалавър, но още в първите курсове е привлечен от проф. Димитър Шишков за асистент. Тогава е имало добра практика най-добрите студенти да бъдат канени за хонорувани преподаватели още по време на следването

си. Но Деян усеща, че е стигнал тавана, който може да получи в България, и иска да се конкурира на международната сцена.

Оглежда за магистратура по бизнес администрация в САЩ, но там те са прекалено скъпи, и се насочва към Германия. Записва международни бизнес-икономически отношения в южногерманския университет „Констанц“, наричан още „Малкия Харвард“, и през 2008 г. завършва магистратурата си с много високи оценки. Перспективата е академична кариера или работа в консултантска компания от „Големите четири“ (The Big Four). Ориентира се към докторантура, но САЩ отново са недостъпни, защото е много трудно да спечелиш стипендия за докторантура конкретно по финанси. Записва докторантура в университета „Гьоте“ във Франкфурт. Изключително е признателен на научния си ръководител, проф. д-р Изабел Шнабел, която го запалва по науката с перфекционизма си като учен и преподавател. „Когато си в такава среда, успяваш да развиеш максимално потенциала си“, казва д-р Радев, който не вярва в късмета, защото знае, че всичко в живота си е заслужил сам с много труд.

И вместо да се бори да стане професор в Германия, след като вече се занимава с постдокторски изследвания и преподава на английски език емпирични финанси и банкиране в курсове за бакалаври, магистри и докторанти, през пролетта на 2020 г. се връща в България по Национална научна програма „Петър Берон и НИЕ“ на МОН, за да стане асистент в Стопанския факултет на СУ.

НАДПРЕВАРА ЗА ПУБЛИКАЦИИ ЗА СМЕТКА НА ПРЕПОДАВАНЕТО

За университетските преподаватели на Запад действа максимата *publish or perish* – „публикувай или се махай“, започва отдалеч обяснението за завръщането си д-р Радев. Това е изискването за колкото се може повече научни публикации, в колкото се може по-престижни издания, с висок

импакт фактор. Не че той лично има проблем с това, напротив, просто системата му изглежда дебалансирана. Защото университетските преподаватели са все повече изследователи, отколкото преподаватели. И колелото се върти с бясна скорост – ако публикуваш в най-престижните издания, отиваш в по-реномиран университет на по-висока заплата, а ако публикуваш много, но във второразредни издания, друг ще те измести. „Така донякъде се negliжира преподаването, а моята философия никога не е била такава, за мен преподаването е много важно“, казва д-р Радев. Все повече го дразни, че колегите му не само игнорират преподаването, но и научното ръководство на бакалаври и магистри. „Аз бях асистент професор, най-ниското ниво за професор в Германия, и имах повече занимания с научно ръководство от всички останали в катедрата, защото осъзнавах, че е изключително важно за студентите ми“, споделя ученият. Убеден е, че на студентите трябва да им преподава човек с реален принос към световната наука, а не просто със списък от публикации, но който също така да им отделя необходимото внимание като преподавател.

Бясната конкуренция силно увеличава мобилността на преподавателите, което, от една страна, вреди на преподаването, но от друга, така научната продукция расте. Още повече че за разлика от България, колкото и умен и кадърен асистент и доцент да си, докато не станеш пълен професор, нямаш постоянен договор. Така младите учени отделят 90 на сто от времето си да пишат и публикуват в научни издания, а всичко останало е на автопилот. И въпреки това нивото на преподаваните курсове на студентите не се срива, защото на по-ниски позиции като преподавател преподаваш това, което е свързано с изследователската ти дейност, обяснява д-р Радев.

Той не е съгласен да има общ аршин за публикации в международни издания за всички науки, както предлагаше у нас министърът на образованието и науката. За него унифицираният

подход не е подходящ, защото хуманитаристиката, правото, социалните науки си имат особености и тази универсална наукометрия ги ощетява. Освен това в точните, природните науки и в медицината публикуват цели колективи, цели лаборатории и това улеснява броя публикации. Въпреки това нуждата от промяна, която да зачита качеството на публикации, е очевидна. У нас в момента, когато публикуват научни колективи, независимо в коя научна област и колко качествен е журналът, точките за наукометрия, които носи публикацията, се делят на броя на участниците – ако например петима са съавтори, на всекиго се зачита по една пета от точките за публикация. По предлаганите нови изисквания съавторството не се дели, диференцират се качествените журнали от по-нискоразрядните и така той например е щял много по-лесно да покрие изискванията за следващото ниво на академично израстване, въпреки че вече има 10 публикации в Scopus и Web of Science, за да покрие старите изисквания.

ПРИНОСЪТ МУ В БЪЛГАРИЯ Е ПО-ГОЛЯМ

И все пак защо, след като д-р Радев оценява работата си в Германия като изследовател и преподавател на много високо ниво и не се страхува от конкуренцията, се връща у нас? Защото смята, че в България приносът му ще е по-голям. Неговата философия е къде би имал най-висок принос, и затова смята, че това е България. „В икономиката говорим за пределна полезност, пределен принос, на Запад моят принос щеше да е маргинален, колкото и на брой добри публикации да имам“, казва ученият.

Има и друго. „У нас има много преподаватели – казва д-р Радев, – които искат да ограничат възможността на младите хора да видят, че на Запад условията са по-добри. А аз искам да дам на младите хора възможност за избор и те сами да изберат да останат тук. Но за целта те трябва да получат същото

ИНТЕРЕСИ И РАЗРАБОТКИ

Д-р Pagev е публикувал в редица реномирани световни журнали и издателства като *Journal of Banking and Finance* и *Springer Verlag* и е рецензент на няколко научни списания – *Journal of Banking and Finance*, *Quantitative Finance*, *Economics of Transition*, *International Economics and Economic Policy*. Автор е на няколко книги и десетки други научни публикации. Изследвал е влиянието на Брекзит върху финансовата стабилност и реалната икономика в Западна, Централна и Източна Европа. Траен негов интерес са банковите регулации и системният риск. Д-р Pagev разработва Индекса за оценка на системния риск в еврозоната по време на стаж в Евро-

пейската централна банка през 2011 г., преди да завърши докторантурата си. Индикаторът отчита колко чувствителна е банковата система към шокове и представя вероятността да фалират поне две големи банки. Поне 2, а не 10 или 20, защото банковата сфера се базира на доверие и една банкова паника се разпространява много бързо: когато една голяма банка се срине, а втора я последва, много бързо може да колабира цялата банкова система, обяснява д-р Pagev. Индикаторът е общ за целия Европейски съюз, но може да се използва и за отделна страна, вкл. за България.

високо ниво на образование като на Запад.“ В този смисъл завръщането му е и от патриотични подбуди – „никога не съм се чувствал като емигрант“. И му е много мило от благодарността, която получава от студентите. На последната му лекция по финтех миналата година студентите се натъжили, че курсът приключва. Това в Германия не можело да се случи – просто имат прекалено високи изисквания и богат избор от качествени курсове и не оценяват колко труд инвестираш в преподаването. Почти всичките му курсове и в Стопанския факултет са на английски – финтех и електронно банкиране, емпирични методи във финансите, принципи на банкирането.

Д-р Радев помага и на стартъпите в Българската финтех асоциация, която отпуска стипендии за Магистърската програма по финанси, инвестиции и финтех в Стопанския факултет на СУ. Фирмите в асоциацията работят изцяло на английски и курсовете му са много подходящи за изграждане на кадри за тях.

Д-р Радев участва и в работната група на образователното и на финансовото министерство за повишаване на финансовата грамотност на учениците. Тя е един от новите показатели в тестовите PISA, по който българските ученици не се представят добре. Освен това работи и в екип на ниво ЕС за

настърчаване и регулиране на финтех дигитализацията и новите финансови услуги.

Ако един ден д-р Радев получи предложение от финтех сектора с много добро заплащане и кариера, пак ще го оценява по своите си неизменни критерии – какъв ще е личният му принос и отговаря ли евентуалното ново занимание на етичните му стандарти. Категорично обаче не смята да влиза в политиката, но за политики – на драго сърце, както вече прави по отношение на финансовата грамотност.

Д-р Радев смята, че научната среда в България ще се подобри, когато се допусне конкуренция в Академията и се осигури обезпеченост не само на публикационната дейност, но и на комуникацията на научни резултати на национални и международни конференции, която също изисква средства. Също така трябва по-усилено да се поощрява участието на студенти в преподавателската и научната дейност още в началото на образованието им, по примера на проф. Димитър Шишков. Д-р Радев оценява като положителен стремежа за повишаване на качеството и видимостта на научната дейност на университетите и се надява комуникацията на реформата от страна на МОН да се подобри, с включване на академичната общност в дискусията. Д-р Радев е привърженик на членство-

то ни в еврозоната, но като изследовател на рисковете му е трудно да отдели рисковете от приемането на еврото от общоикономическите рискове, съществуващи и сега в условията на валутен борд. Колкото до упреците за загубата на суверенитет, ние сме го загубили отдавна с въвеждането на валутния борд и вече с присъединяването към Банковия съюз. А една Германия не загуби ли много повече суверенитет, след като дойче марката беше в топ три на валутите на света, редом с щатския долар и швейцарския франк, реторично пита Деян Радев.

Той обаче не е сигурен, че ако бяхме в еврозоната, нямаше да го има случая КТБ. Защото и в еврозоната има политически обвързани банки – по време на фалита на КТБ е имало подобен банков фалит в Португалия – на Banco Espírito Santo. Така че навсякъде има клиентелизъм, въпросът е веднага да се задействат правилата и регулаторите и затова в Португалия са се справили много добре по отношение на въпросната банка.

Конвергенцията обаче няма да се случи заради приемането на еврото – тя ще се случи от повишаване на конкурентоспособността на икономиката, производителността на труда и оттам – доходите. Но пък влизането в еврозоната може да повиши икономическата активност, което да е условие за тези неща. ■